Częstochowa, 21.12.2025 r.

Raport z badań ewaluacyjnych projektu „Tutoring szkolny – program pedagogiki dialogu”

dr Adrianna Sarnat-Ciastko
dr Joanna Fryt
mgr Michał Plaskura

„Potrzebuję tutoringu, żeby szybciej ogarnąć trudne sprawy i lepiej się rozwinąć – z kimś, kto pokaże mi to po ludzku.”
Podopieczny tutora II klasy szkoły ponadpodstawowej, biorący udział w projekcie

Niniejsza publikacja jest dziełem twórców. Prosimy, abyś nie naruszał praw jakie im przysługują. Szanuj ich wkład intelektualny i przysługujące im prawa.

Autorzy: dr Adrianna Sarnat-Ciastko, dr Joanna Fryt, mgr Michał Plaskura
Korekta: Anna Martałek
Skład i grafika: Zuzanna Cichecka

© Copyright by Instytut Tutoringu Szkolnego (prowadzony przez Towarzystwo Edukacji Otwartej z siedzibą we Wrocławiu)

www.instytuttutoringuszkolnego.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiejkolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Publikacja powstała w ramach projektu „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach zadania publicznego z zakresu zdrowia publicznego pt. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej" (Narodowy Program Zdrowia na lata 2021–2025).

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Wprowadzenie

Na przełomie 2024/2025 roku Instytut Tutoringu Szkolnego, działający pod skrzydłami Towarzystwa Edukacji Otwartej, rozpoczął realizację projektu pt.: „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach zadania publicznego z zakresu zdrowia publicznego pt. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej" (Narodowy Program Zdrowia na lata 2021–2025).

Program ten pozwolił na dokonanie implantacji tutoringu szkolnego w 22 szkołach w Polsce w tym: Zespole Szkół i Placówek Kształcenia Zawodowego w *Zielonej Górze,* Zespole Szkół w Zabielu, Prywatnej Szkole Podstawowej i Prywatnym Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Dąbrowie Górniczej, Zespole Szkół Urszulańskich w Rybniku, Zespole Szkół nr 1 w Pszczynie, Zespole Szkół im. Juliusza Verne'a w Kielcach, Zespole Szkół Salezjańskich im. ks. Bosko w Łodzi, Szkole *Rahn Education* w Zielonej Górze, Szkole Przymierza Rodzin w Warszawie, Dwujęzycznej Szkole Podstawowej *Human to Human H2H* w Warszawie, Szkole Podstawowej w Słońsku, Szkole Podstawowej nr 4 im. Jana Matejki w Bolesławcu, Szkole Podstawowej nr 3 w Tychach, Szkole Podstawowej nr 2 w Zalasewie, Szkole Podstawowej nr 1 im. Janusza Kusocińskiego w Bolesławcu, Szkole Podstawowej nr 1 im. Juliusza Słowackiego w Białymstoku, MOST Niepublicznej Szkole Podstawowej w Opypach, Szkole Podstawowej nr 30 im. por. Michała Brzeskiego w Częstochowie, Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Stargardzie, I Społecznym Liceum Ogólnokształcącym im. Hetmana Jana Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Szkole Podstawowej Futura w Częstochowie oraz Autorskim Liceum Artystycznym i Akademickim w Częstochowie.

Program zakładał, przeprowadzenie w wyżej wymienionych placówkach informacyjno–szkoleniowej rady pedagogicznej, kursu tutorskiego I stopnia, prowadzenie opieki wdrożeniowej zakładającej m.in. superwizje dla tutorów oraz konsultacje dla dyrektorów placówek, a także uczestnictwo w badaniach ewaluacyjnych. Placówki zobowiązały się do poinformowania rodziców o realizowanym projekcie oraz do uzyskania ich zgody na objęcie tutoringiem ich dzieci. Ponadto zadeklarowały wyłonienie grupy 18 nauczycieli, którzy w ramach programu zostaliby certyfikowanymi tutorami i objęliby tutorskim wsparciem co najmniej 3 podopiecznych (każdy). Tym sposobem założenia projektowe wskazywały, że będzie on skierowany bezpośrednio do ok. 342 nauczycieli i pośrednio co najmniej 1026 uczniów.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

W trakcie realizacji programu jego uczestnicy objęci zostali procedurą badań ewaluacyjnych, które były prowadzone pod patronatem JM Rektora Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie przez: dr Adriannę Sarnat-Ciastko, prof. UJD, dr Joannę Fryt, mgr. Michała Plaskurę oraz przy wsparciu mgr Marty Wilczyńskiej-Zgrzebnej, mgr Mariki Oracz, a także członkiń Studenckiego Naukowego Koła Terapeutów lic. Kingi Kowalczyk oraz lic. Eweliny Trusiuk. Weryfikacja skuteczności i efektywności programu odbywała się w oparciu o badania online z udziałem nauczycieli-tutorów i uczniów-podopiecznych tutorów w procedurze pretest i posttest. Zebrane dane ilościowe podlegały analizie statystycznej i uzupełnione były o jakościową analizę wypowiedzi badanych uzyskanych w kwestionariuszach online a także w 5 wywiadach fokusowych przeprowadzonych z tutorami[1] w losowo wybranych placówkach uczestniczących w projekcie. Poniżej zaprezentowane są kluczowe wyniki ewaluacji z uwzględnieniem tutorów i podopiecznych, a także rekomendacje badawcze. Należy zaznaczyć, że prowadzone badania były zanonimizowane.

Uczniowie

Do procedury badawczej zaproszeni zostali uczniowie, którzy uczęszczali co najmniej do VI klasy szkoły podstawowej i wszystkich klas szkół ponadpodstawowych. Uczestnicy dwukrotnie proszeni byli o dobrowolne wypełnienie ankiety online pt. „Jak widzę siebie w swojej szkole?" oceniającej ich: prężność psychiczną, samoocenę, samopoczucie psychiczne, spostrzegane wsparcie społeczne oraz klimat szkoły, a także stosunek do realizowanego tutoringu szkolnego. Odbywało się to: przed rozpoczęciem spotkań tutorskich (pretest) i po ich zakończeniu (posttest). Takie rozwiązanie pozwoliło na sprawdzenie, czy w tym okresie nastąpiła u uczniów istotna statystycznie zmiana w poziomie badanych zmiennych.

Ankietę pretest wypełniło 517 uczniów, a ankietę posttest – 310. Podczas uzupełniania ankiet do respondentów skierowana została prośba o jej odpowiednie zakodowanie, co pozwoliło zweryfikować odpowiedzi danej osoby z początku i końca procedury ewaluacyjnej. Spośród uczniów, którzy wypełnili obie ankiety, 227 posłużyło się tym samym kodem umożliwiającym sparowanie ich wyników. Z tej próby usunięto 9 uczniów, którzy zadeklarowali, że nie odbyli ani jednego spotkania tutorskiego oraz 2 uczniów z odstającymi wynikami. Ostatecznie próba pretest-postest liczyła **216 uczniów, w tym 140 dziewcząt i 76 chłopców**. W większości (patrz wykres 1.) okazały się być to osoby ze szkół podstawowych (SP) – 150 respondentów (69,4%) , niż szkół ponadpodstawowych (SPP) – 66 osób (30,6%).

1 W każdym z przeprowadzanych wywiadów brało udział od 3 do 5 tutorów.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

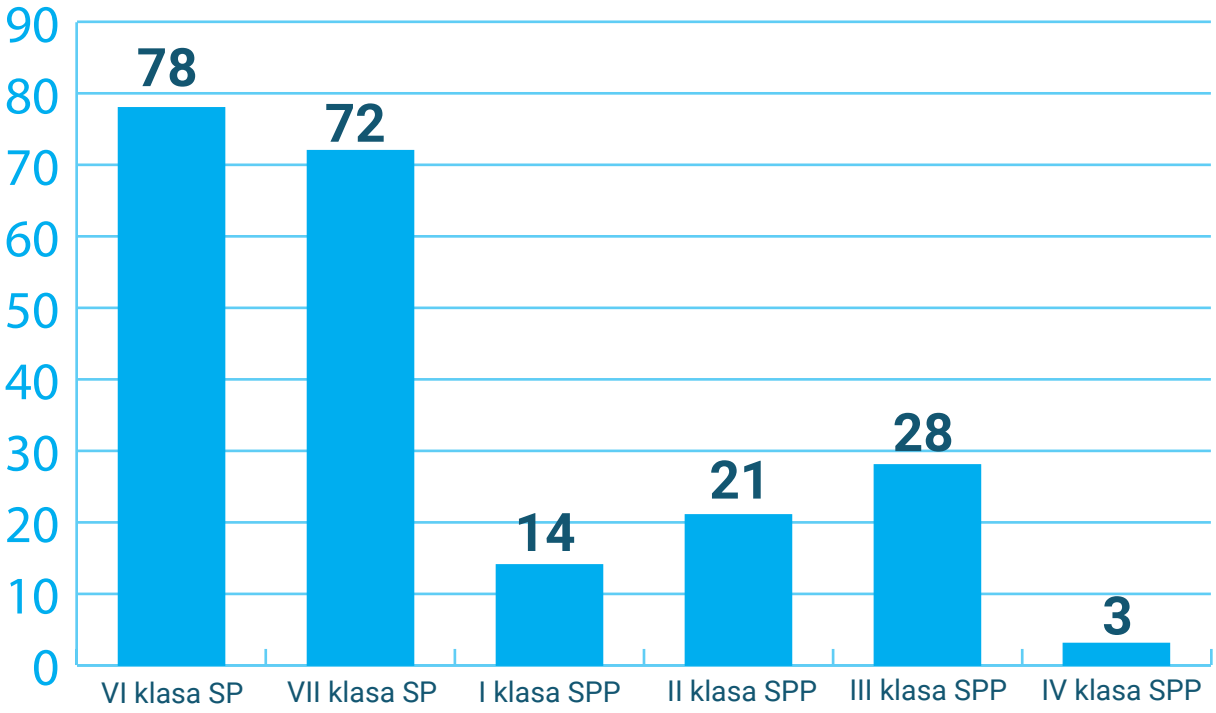

Wykres 1. Liczebność badanych uczniów z uwzględnieniem klas i szkół. Źródło: opracowanie własne.

Z uwagi na intensywność prowadzonych w projekcie działań, kluczową kwestią w procedurze było ustalenie liczby odbytych przez uczniów spotkań. Miało to znaczenie dla ich oceny tutoringu, a także ustalenia jego wpływu na badane zmienne. Ograniczenia czasowe związane z długością trwania kursu tutorskiego, rekrutacją uczniów do projektu, a także samą organizacją roku szkolnego spowodowały, że dostęp do współpracy tutorskiej był bardzo różny. Wśród badanych podopiecznych tutorów: 42% z nich zadeklarowało, że odbyło jedynie 1–3 spotkań, 33% – 4–6 spotkań, a 21% – 7 i więcej spotkań. Inną kwestią braną tutaj pod uwagę, która mogła mieć znaczenie dla przebiegu i odbioru samego wdrożenia, była możliwość wyboru swojego tutora. Badani tutoranci wskazali, że niespełna połowa – 102 osoby (47,2%) miały tę możliwość.

Należy zaznaczyć, że w obu momentach badań użyto następujących wystandaryzowanych narzędzi badawczych:

- *Skala Pomiaru Prężności dla Dzieci SPP-18*[2] do badania prężności psychicznej. Składa się ona z 18 twierdzeń tworzących 4 podskale: 1) optymistyczne nastawienie i energia, 2) wytrwałość i determinacja w działaniu, 3) poczucie humoru i otwartość na nowe doświadczenia oraz 4) kompetencje osobiste i tolerancja negatywnego afektu. Uczniowie wskazywali, w jakim stopniu każde z twierdzeń odnosi się do nich używając 5-stopniowej skali od 0 – „zdecydowanie nie" do 4 – „zdecydowanie tak". Rzetelność (α Cronbacha) skali w ankiecie pretest wyniosła 0,88 a w ankiecie posttest – 0,91. Rzetelność kolejnych podskal w ankiecie pretest wyniosła 0,61; 0,79; 0,68; i 0,75. Rzetelność podskal w ankiecie posttest wyniosła 0,75; 0,85; 0,75 i 0,77.

2 N. Ogińska-Bulik, Z. Juczyński (2011), Prężność u dzieci i młodzieży: charakterystyka i pomiar – polska skala SPP-18, Polskie Forum Psychologiczne, 16 (1), s. 7–28.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- *Skala Samooceny Rosenberga SES*[3] do badania samooceny. Składa się ona z 10 twierdzeń. Uczniowie wskazywali, w jakim stopniu zgadzają się z każdym twierdzeniem używając 4-stopniowej skali od 1 – „zdecydowanie się nie zgadzam" do 4 – „zdecydowanie zgadzam się". Rzetelność (α Cronbacha) skali w ankiecie pretest wyniosła 0,87 a w ankiecie posttest– 0,86. *Wskaźniki Dobrego Samopoczucia WHO-5*[4] do pomiaru samopoczucia psychicznego. Skala składa się z 5 twierdzeń. Uczniowie wskazywali jak często w ciągu ostatnich dwóch tygodni czuli się we wskazany w twierdzeniach sposób. Używali do tego 6-stopniowej skali od 0 – „nigdy" do 5 – „cały czas". Rzetelność (α Cronbacha) skali w ankiecie pretest wyniosła 0,85 a w ankiecie posttest – 0,90.

- *Wielowymiarowa Skala Spostrzeganego Wsparcia Społecznego MSPSS*[5]. Składa się ona z 12 twierdzeń tworzących 3 podskale: 1) spostrzegane wsparcie rodziny, 2) spostrzegane wsparcie przyjaciół i 3) spostrzegane wsparcie szczególnej osoby. Uczniowie odnosili się do każdego z twierdzeń używając 7-stopniowej skali od 1 – „jeśli zdecydowanie się nie zgadzasz" do 7 – „jeśli zdecydowanie się zgadzasz". Rzetelność (α Cronbacha) skali w ankiecie pretest i ankiecie posttest wyniosła 0,93. Rzetelność kolejnych podskal w ankiecie pretest wyniosła 0,93; 0,94 i 0,90. Rzetelność kolejnych podskal w ankiecie posttest wyniosła 0,93; 0,96 i 0,90.

- *Ankieta do badania klimatu szkoły*[6]. Składa się ona z 27 twierdzeń tworzących 5 składników klimatu szkoły: 1) stwarzanie uczniom możliwości uczestnictwa w życiu szkoły, 2) relacje i wsparcie ze strony nauczycieli, 3) relacje między uczniami, 4) samopoczucie i 5) działania dla zdrowia. Uczniowie odnosili się do każdego z twierdzeń używając 4-stopniowej skali: 1 – „tak", 2 – „raczej tak", 3 – „raczej nie" i 4 – „nie". Rzetelność (α Cronbacha) kolejnych składników klimatu szkoły w ankiecie pretest wyniosła 0,72; 0,79; 0,87 i 0,81. Ich rzetelność w ankiecie posttest wyniosła 0,76; 0,79; 0,86 i 0,80.

- Ponadto powyższa bateria narzędzi zawierała szereg pytań **ankietowych pozwalających badanym uczniom odnieść się do swojej sytuacji socjodemograficznej oraz wyrazić swoją opinię o doświadczeniu tutoringu (pytania te zadane zostały w ankiecie posttest).**

Dokonując analizy statystycznej zebranych danych wśród uczniów, w pierwszej kolejności porównano dane z ankiet pretest i posttest za pomocą testu t-Studenta dla prób zależnych lub

3 M. Łaguna, K. Lachowicz-Tabaczek, I. Dzwonkowska, Skala samooceny SES Morrisa Rosenberga – polska adaptacja metody, Psychologia Społeczna, 2007, tom 2 02 (04) 164–176.

4 https://www.psykiatri-regionh.dk/who-5/Documents/WHO5_Polish.pdf, dostęp on-line 16.12.2025.

5 K. Buszman, H. Przybyła-Basista, Polska adaptacja Wielowymiarowej Skali Spostrzegania Wsparcia Społecznego, Polskie Forum Psychologiczne, 2017, 22 (4), s. 581–599.

6 Wykorzystano fragment tego narzędzia znajdującego się w publikacji B. Woynarowska, M. Woynarowska-Sołdan, (red.), Szkoła promująca zdrowie. Podręcznik dla szkół i osób wspierających ich działania w zakresie promocji zdrowia, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2019, s. 60–61.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej NPZ Narodowy Program Zdrowia Instytut Tutoringu Szkolnego Towarzystwo Edukacji Otwartej Patronat merytoryczny Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

testu Wilcoxona dla par zależnych. Analiza wykazała, że uczniowie po zakończeniu spotkań tutorskich (w porównaniu do czasu sprzed ich rozpoczęcia) charakteryzowali się:

- istotnie wyższym poziomem prężności psychicznej ($t = -4,18$; $p < 0,001$) i istotnie wyższym poziomem wszystkich jej składników: optymistycznego nastawienia i energii ($t = -3,79$; $p < 0,001$), wytrwałości i determinacji w działaniu ($t = -2,57$; $p = 0,01$), poczucia humoru i otwartości na nowe doświadczenia ($t = -2,27$; $p = 0,024$) oraz kompetencji osobistych i tolerancji negatywnego afektu ($t = -4,30$; $p < 0,001$);
- istotnie lepszym samopoczuciem psychicznym ($t = -3,63$; $p < 0,001$).

Nie zaobserwowano istotnych różnic między ankietami pretest i posttest w poziomie samooceny uczniów ($t = 0,56$; $p = 0,577$), ani w poziomie spostrzeganego przez nich wsparcia społecznego ($Z = 0,53$; $p = 0,594$) i jego składników: wsparcia rodziny ($Z = 0,54$; $p = 0,585$), przyjaciół ($Z = 0,37$; $p = 0,709$) i szczególnej osoby ($Z = 0,61$; $p = 0,541$). Nie zaobserwowano także istotnych różnic w ocenie składników klimatu szkoły: stwarzania uczniom możliwości uczestnictwa w życiu szkoły ($Z = 1,38$; 0,166), relacji i wsparcia ze strony nauczycieli ($Z = 0,93$; $p = 0,353$), relacji między uczniami ($Z = 0,38$; $p = 0,7$), samopoczucia ($Z = 0,36$; 0,715) i działań dla zdrowia ($Z = 1,6$; 0,109).

W drugiej kolejności, korzystając wyłącznie z danych w ankiecie posttest, sprawdzono, czy poziom prężności psychicznej, samooceny, spostrzeganego wsparcia społecznego, samopoczucia psychicznego oraz oceny klimatu szkoły różnią się u uczniów, którzy odbyli 1–3, 4–6 oraz 7 i więcej spotkań tutorskich. W tym celu wykonano serię jednoczynnikowych analiz wariancji (ANOVA) dla rang Kruskalla-Wallisa. Analizy te nie wykazały istotnych różnic, z wyjątkiem jednej - w poziomie poczucia humoru i otwartości na nowe doświadczenia ($H (2, N = 216) = 8,11$; $p = 0,017$). Porównania parami wykazały, że uczniowie, którzy odbyli najwięcej spotkań (7 i więcej) charakteryzowali się wyższym poziomem tego składnika prężności psychicznej niż ci, którzy odbyli najmniej spotkań (1–3). Można zaznaczyć, że mimo braku istotności statystycznej, w przypadku wszystkich badanych zmiennych zaobserwowano kierunek zmian spójny z większą liczbą spotkań tutorskich. Przyjąć zatem można, że z perspektywy podopiecznego im dłużej trwa realizacja spotkań tutorskich tym w większej swobodzie i otwartości te mogą się odbywać.

Podsumowując, uczniowie biorący udział w projekcie charakteryzowali się wyższym poziomem prężności psychicznej i lepszym samopoczuciem psychicznym po zakończeniu spotkań tutorskich w porównaniu do czasu przed ich rozpoczęciem. Udział w tutoringu nie wpłynął jednak na ich samoocenę, spostrzegane wsparcie społeczne ani ocenę klimatu szkoły. Fakt, że różnice w poziomie prężności psychicznej i jakości samopoczucia psychicznego ujawniły się w porównaniach pretest-posttest, a nie między uczniami, którzy odbyli więcej i mniej spotkań tutorskich może świadczyć o tym, że sam udział w programie, a nie jego długość wywarł na uczniów pozytywny wpływ. Uczestnictwo w programie już na samym początku mogło np. wytworzyć u uczniów pozytywne oczekiwania co do tutoringu i/lub samych siebie, a te pozytywnie wpłynąć na ocenę swojej prężności i samopoczucia.

Analogiczny wniosek związany z pozytywnym odbiorem tutoringu można wysnuć po analizie otwartych wypowiedzi uczniów, którzy mieli możliwość oceny swojego udziału w dwóch

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

nieobowiązkowych pytaniach: „Proszę uzasadnij dlaczego tutoring jest lub nie jest Ci potrzebny?" oraz „Co Twoim zdaniem tutoring wnosi do Twojej szkoły, do czego może być przydatny?". Ponadto uczniowie mogli wypowiedzieć swoje myśli poprzez również nieobowiązkową sekcję „Inne uwagi, komentarze…". Odnosząc się do doświadczeń konstytuujących własną potrzebę realizacji tutoringu szkolnego, badani uczniowie przyznali w swoich wypowiedziach, że ta wynika z:

- potrzeby posiadania szeroko pojętego wsparcia, np. w rozwiązywaniu problemów, w tym tych związanych z określaniem dalszej edukacyjnej drogi:
  - „(tutor – dop. autorzy) Mógłby pomóc mi w podjęciu niektórych decyzji o kierunku szkoły i pracy w przyszłości." (VII klasa SP) [7],
  - „Spotkania z tutorem znacznie ułatwiają mi wybór studiów, z którym mam niemały problem" (III klasa SPP).

- potrzeby posiadania bliskiej relacji, dzielenia się sobą, obecności drugiej osoby:
  - „Można dowiedzieć się więcej o nauczycielu albo nauczyciel o nas" (VI klasa),
  - „CZUŁAM, ŻE KTOŚ PRZY MNIE I DLA MNIE JEST" (VI klasa SP),
  - „jest to możliwość rozmowy z osobą bardziej doświadczoną życiowo, którą jest nauczyciel oraz która obserwuje różne zachowania innych podczas przerw/lekcji" (I klasa SPP),
  - „Lubię mieć czas na rozmowę z zaufanym nauczycielem." (VI klasa SP),
  - „Tutoring jest mi potrzebny, ponieważ bardzo lubię dzielić się z moim tutorem moimi zainteresowaniami (VI klasa SP).

- potrzeby osobistego rozwoju i możliwości realizacji stawianych sobie celów:
  - „Ponieważ mogę się nauczyć jak radzić sobie w trudnych chwilach i nauczyć sie czegoś nowego ." (VI klasa SP),
  - „pomaga mi się uczyć na błędach" (VI klasa SP),
  - „Uważam że jest mi potrzebny i potrzebuje niekiedy pomocy w tym co chciałabym zrobić ale nie umiem się do tego zabrać i odkładam na później." (II klasa SPP).

- chęci lepszego poznania siebie i wzmocnienia własnych zasobów:
  - „dobrze jest zrozumieć swoje zachowania i emocje" (VI klasa SP);
  - „Pozwolił mi zobaczyć problemy z innej perspektywy" (III klasa SPP)„
  - „pozwala uświadomić sobie pewne swoje mocne strony, zmotywować do realizacji swoich planów -zadan oraz nawiązać dobrą relację z tutorem" (III klasa SPP),
  - „Chcę żeby nauczyciele mnie wysłuchali i lepiej poznali" (II klasa SPP),
  - „NAUCZYŁAM SIĘ PANOWAQC NAD SOWIMI EMOCJAMI, NAUCZYŁAM SIĘ

7 Należy tutaj zaznaczyć, że w prezentowanym raporcie zamieszczane są oryginalne wypowiedzi zapisane przez uczniów i nauczycieli w kwestionariuszach, bądź wypowiedziane w wywiadach fokusowych. Te nie były poprawiane gramatycznie.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej NPZ Narodowy Program Zdrowia Instytut Tutoringu Szkolnego Towarzystwo Edukacji Otwartej Patronat merytoryczny Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

WYBIERAĆ CEL, ZACZEŁAM ROZMAWIAĆ NA TRUDNE DLA MNIE TEMATY" (VII klasa SP).

- potrzeby poszukiwania sensu w edukacji:
  - „pozwala na szersza perspektywę, daje mi motywacje do chodzenia do szkoły" (II klasa SPP).

Warto dodać tutaj, że wśród uczniów, którzy zdecydowali się podzielić swoją opinią, blisko 64% respondentów przyznało, że doświadczenie tutoringu było im potrzebne. W badaniach respondenci mieli okazję, uzupełniając kwestionariusz, określić wartość tutoringu dla swojej szkoły. Można tutaj dostrzec, że nawet jeśli zdarzali się uczniowie, którzy przyznawali, że im osobiście tutoring nie był potrzebny, to ten ich zdaniem jest wartościowym doświadczeniem dla innych uczniów. Świadczy o tym liczba pozytywnych wypowiedzi na ten temat, która dotyczy 79% badanych. Ankietowani przyznawali tutaj, że tutoring może wspierać uczniów m.in. przez:

- oferowanie obecności osoby dorosłej, przy której:
  - „można się wygadać" (III klasa SPP)„
  - „poruszać tematy, które sami nie poruszymy" (II klasa SPP)

- integrację, pomoc w nauce, dostrzeżenie problemów uczniów (zresztą samo słowo problem pojawia się aż w ok. 10% wypowiedzi),

- lepsze zrozumienie uczniów przez nauczycieli, lepszy z nimi kontakt:
  - „Znikają bariery uczeń-nauczyciel" – (III klasa SPP).

W opinii uczniów tutoring buduje w szkole lepszą atmosferę poprzez doświadczenie większego zrozumienia, ale też wzrostu poczucia bezpieczeństwa:

- „buduje pozytywna atmosferę, pokazuje że nauczyciele również «są ludźmi» i że można na nich liczyć" (II klasa SPP),
- „w szkole będzie miej hejtu" (VII klasa).

Kwintesencją powyższych wybranych opinii zdaje się być takie zdanie:

- „Uczniowie, którzy mają problemy z nauką lub adaptacją w szkole, mogą dzięki tutoringowi zyskać dodatkowe wsparcie i motywację. Dodatkowo dzięki tutoringowi uczniowie mający trudności nie czują się osamotnieni czy «pozostawieni w tyle». To narzędzie wspiera integrację i równość szans" (II klasa SPP).

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Tutorzy

Wśród analizowanych wypowiedzi uczniów znalazła się jedna, która opisuje to, czym tutor winien się charakteryzować. Zdaniem tego badanego tutor „słucha, jest dostępny, pomaga, nie narzuca swoje rozwiązania, akceptuje... jest to osoba wspierająca i motywująca" (VII klasa SP).

To kim jest tutor, ale także jak sam odnosi się do wdrożenia tutoringu i rozwoju własnych zasobów w tym zakresie, jest bardzo ważnym punktem odniesienia, które ma kluczowe znaczenie dla powodzenia wdrożenia tej formy pracy. Procedura badawcza uwzględniła ten aspekt, zapraszając tutorów do udziału w ewaluacji w dwojaki sposób. W pierwszej kolejności wszyscy szkolący się w tej roli nauczyciele – uczestnicy projektu, byli proszeni o uzupełnienie ankiety on-line pt. „Ewaluacja projektu *Tutoring szkolny – program pedagogiki dialogu"* w formule pretest (realizowanej przed rozpoczęciem kursu tutorskiego) i posttest (uzupełnianej po zakończeniu kursu tutorskiego i rozpoczęciu współpracy z podopiecznymi). Celem kwestionariusza była ocena wiedzy, umiejętności, postaw i samopoczucia nauczycieli w odniesieniu do przyjmowanej przez nich roli tutorów. Dodatkowo ważnym, jakościowym uzupełnieniem zebranych danych ilościowych było przeprowadzenie z nauczycielami 5 wywiadów fokusowych[8], które miały za zadanie dokonać wglądu w: osobiste doświadczenia pracy tutorskiej badanych, odbioru tutoringu w środowisku szkolnym, potrzeb z tym związanych oraz przyszłości tej zmiany. Badania fokusowe realizowane były w listopadzie 2025 r., a zatem w momencie, w którym tutoring został już wprowadzony do placówek, a jego realizatorzy zdobyli wystarczające do jego oceny doświadczenie. Warto zaznaczyć, że wywiady były zanonimozowane i realizowane w 5 losowo wybranych placówkach uczestniczących w projekcie.

Odnosząc się do zebranych danych ilościowych – obie ankiety: pretest i posttest wypełniło 308 nauczycieli z 19 szkół. Staż pracy 28% w nich nie przekraczał 5 lat. Staż pracy w przedziale 6–10 lat zadeklarowało 21% nauczycieli, 11–15 lat – 12%, 16–20 lat – 14%, a powyżej 21 lat – 25%.

Należy zaznaczyć, że dwukrotne wypełnienie ankiety pozwoliło na sprawdzenie, czy w tym okresie nastąpiła u badanych istotna statystycznie zmiana w ocenie własnej wiedzy, umiejętności, postaw i samopoczucia wobec tutoringu. Porównanie danych z obu ankiet wykonano za pomocą testu Wilcoxona dla par zależnych. Analiza nie wykazała istotnej zmiany w jednej z 25 badanych kwestii: ocenie relacji nauczyciela z uczniami. Wykazała natomiast istotny:

- wzrost potrzeby udziału w projekcie „Tutoring szkolny – program pedagogiki dialogu" ($Z = 4{,}49$; $p < 0{,}001$);
- wzrost potrzeby udziału swojej szkoły w projekcie ($Z = 4{,}63$; $p < 0{,}001$);
- poprawę aktualnego samopoczucia i dobrostanu psychicznego ($Z = 3{,}36$; $p < 0{,}001$);
- wzrost poczucia bycia potrzebnym swoim uczniom ($Z = 3{,}70$; $p < 0{,}001$);
- wzrost umiejętności dostrzegania potrzeb swoich uczniów ($Z = 3{,}82$; $p < 0{,}001$);

8 W wywiadach uczestniczyło łączne 19 tutorów.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej NPZ Narodowy Program Zdrowia Instytut Tutoringu Szkolnego Towarzystwo Edukacji Otwartej Patronat merytoryczny Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- wzrost umiejętności rozumienia potrzeb swoich uczniów (Z = 5,70; p < 0,001);
- wzrost umiejętności dostrzegania ograniczeń swoich uczniów (Z = 4.03; p < 0,001);
- wzrost umiejętności rozumienia ograniczeń swoich uczniów (Z = 5,34; p < 0,001);
- wzrost umiejętności wykorzystania narzędzi do radzenia sobie z symptomami kryzysu, stresu i lęku (Z = 7,87; p < 0,001);
- wzrost wiedzy o pozytywnej komunikacji (w tym budowaniu zdrowych relacji opartych o empatię i troskę o innych) (Z = 7,48; p < 0,001);
- poprawę oceny jakości relacji interpersonalnych w kadrze pedagogicznej szkoły (Z = 6,00; p < 0,001);
- poprawę oceny jakości edukacji na temat zdrowia psychicznego w szkole (Z = 4,46; p < 0,001);
- wzrost wiedzy o podstawowych założeniach tutoringu szkolnego (Z = 13,83; p < 0,001);
- wzrost wiedzy o procesie tutorskim (Z = 14,33; p < 0,001);
- wzrost umiejętności prowadzenia empatycznej rozmowy (Z = 8,00; p < 0,001);
- wzrost wiedzy o roli rodziców bądź opiekunów dziecka w procesie tutorskim (Z = 13,21; p < 0,001);
- wzrost umiejętności rozpoznawania mocnych stron ucznia i wykorzystania ich w pracy tutorskiej (Z = 12,34; p < 0,001);
- wzrost umiejętności wyznaczania celów tutoringu i budowania planów ich osiągania (Z = 13,26; p < 0,001);
- wzrost umiejętności towarzyszenia i monitorowania realizacji planów wychowanka podczas procesu tutorskiego (Z = 13,25; p < 0,001);
- wzrost umiejętności udzielania informacji zwrotnej i ewaluacji podczas procesu tutorskiego (Z = 13,20; p < 0,001);
- wzrost wiedzy o sposobach pobudzania kreatywności tutora i jego wychowanka (Z = 14,03; p < 0,001);
- wzrost oceny wartości tutoringu (Z = 9,63; p < 0,001);
- wzrost dostrzegania zasad etycznych w pracy tutora (Z = 10,54; p < 0,001);
- wzrost gotowości do wejścia w relację tutorską z uczniem (Z = 4,98; p < 0,001).

Podsumowując, we wszystkich (prócz jednej) kwestiach ocenianych przez nauczycieli po zakończeniu kursu tutorskiego zanotowano istotny wzrost w stosunku do czasu przed rozpoczęciem kursu.

W ankiecie posttest nauczyciele dokonali także oceny kursu tutorskiego. Analiza danych wykazała, że:

- pracę trenerów podczas kursu 64% nauczycieli oceniło bardzo wysoko, 27% wysoko, 7% średnio, 2% nisko, a 1% bardzo nisko (średnia ocena 4,5[9]);

9 Podane tutaj średnie wynikają z ocen badanych na skali 1–5, gdzie 1 oznacza bardzo nisko, a 5 – bardzo wysoko.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej NPZ Narodowy Program Zdrowia Instytut Tutoringu Szkolnego Towarzystwo Edukacji Otwartej Patronat merytoryczny Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- przydatność zagadnień poruszanych podczas kursu 59% nauczycieli oceniło bardzo wysoko, 30% wysoko, 8% średnio, 3% nisko, a mniej niż 1% bardzo nisko (średnia ocena 4,4);
- atmosferę panującą podczas szkoleń 76% nauczycieli oceniło bardzo wysoko, 17% wysoko, 2% średnio, 1% nisko, a mniej niż 1% bardzo nisko (średnia 4,7);
- poziom zaangażowania uczestników kursu 74% nauczycieli oceniło bardzo wysoko, 23% wysoko, 3% średnio, mniej niż 1% nisko, a nikt bardzo nisko (średnia 4,7);
- stopień, w jakim kurs przyczynił się do rozwoju umiejętności budowania i podtrzymywania dobrych relacji w szkole 55% nauczycieli oceniło jako bardzo duży, 37% jako duży, 6% jako średni, 2% jako mały, a mniej niż 1% jako bardzo mały (średnia 4,4);
- całościową organizację kursu tutorskiego 61% nauczycieli oceniło bardzo wysoko, 28% wysoko, 6% średnio, 3% nisko, a 1% bardzo nisko (średnia 4,5);
- cały cykl szkoleń tutorskich realizowanych w ramach projektu 17% nauczycieli oceniło bardzo wysoko, 80% wysoko, 2% średnio, 1% nisko i 1% bardzo nisko (średnia 4,1).

Podsumowując, większość uczestników kursu tutorskiego oceniła go wysoko lub bardzo wysoko. Można założyć zatem, że to doświadczenie okazało się ważne dla badanych osób.

Podczas trwania procedury ewaluacyjnej, jej ostatnim akcentem było przeprowadzenie 5 wywiadów fokusowych z 19 nauczycielami-tutorami, które pozwoliły na ich osobistą refleksję o tym, jak czują się w roli tutorów, jak tutoring jest odbierany przez podopiecznych i środowiska szkolne, co wniósł, ale także jakie wyzwania organizacyjne stawia jego wdrożenie i co jest potrzebne placówce, aby mogła je kontynuować. Badani w swoich wypowiedziach potwierdzili uwzględniony w analizach statystycznych obraz oceny tutoringu przez uczniów i nauczycieli biorących udział w projekcie, ale także zwrócili uwagę na szereg kluczowych zagadnień, które wiązały się z jego stosowaniem. Z uwagi na rolę tego raportu należy się szczególnie przyjrzeć dwóm kwestiom: wyzwaniom związanym z wdrożeniem tutoringu, a także potrzebami wiążącymi się z jego kontynuacją.

1. Wyzwania związane ze stosowaniem tutoringu w badanych szkołach:

- budująca atmosfera – efektywność wdrożenia zależy od atmosfery wśród zaangażowanych w nie nauczycieli. Kluczowe okazują się tutaj szkolenia, które służą wzajemnej integracji kadry i tworzeniu wspólnoty. O tym, że taka powstała, świadczą następujące przykładowe wypowiedzi:
  - „te spotkania bardzo dużo nam dawały, nawet dla nas, jako dla takiej grupy, tak, w której to wszystko się odbywało. Mimo tego, że to były bardzo często weekendy, to zawsze właśnie tam panowała taka bardzo pozytywna atmosfera. Z takim zaangażowaniem, z taką chęcią i z taką otwartością ja na przykład się spotkałam”,

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu” jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej”, w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- „My się też bliżej poznaliśmy od tej innej strony nie tylko takiej właśnie zasadniczej szkolnej obowiązki, (…) i oceny, olimpiady tylko tak bardziej może też prywatnie i myślę, że to fajnie wpłynęło.”,

- „Nawet nie tyle (…) stricte tutoring, co ta grupa, która troszeczkę też działała jako taka właśnie grupa wsparcia. Bardzo się polubiliśmy. Mieliśmy do siebie zaufanie na tyle, żeby się otworzyć, szczególnie na tych ostatnich zajęciach. Widzimy siebie nawzajem, bo szkoła jest duża, mamy prawie 100 nauczycieli. No i spośród tej setki, już wiemy, do kogo możemy się zwrócić, na przykład, jeżeli mamy jakąś potrzebę. To byłoby dużą wartością.”.

- Z drugiej strony wyzwaniem jest opór pozostałego grona nauczycieli, o czym mówił jeden z tutorów:
  - „z mojej perspektywy, (…) taka obojętność czy nawet zniechęcenie ze strony innych nauczycieli, jest dla mnie dużym wyzwaniem. (…) Bo dzieciaki są świetne. Mi się wydaje, że kogokolwiek byśmy nie wzięły, to jakoś, jakoś to pójdzie (…), bo dzieci, dzieci potrzebują tego. (…) Ale teraz przebicie się przez mentalność rodzica, nauczyciela, to jest dla mnie duże wyzwanie.”.

- Zgoda rodziców. Kluczowym warunkiem dla możliwości stosowania tutoringu wśród niepełnoletnich uczniów jest uzyskanie na takie działanie zgody ich rodziców/opiekunów. Najczęściej, jak wskazują rozmówcy, rodzice bardzo pozytywnie przyjmowali tutoring, prosząc o jego kontynuację po przerwie wakacyjnej, ale też zdarzały się sytuacje oporu, o którym mówią tutorzy:
  - „Gdzieś tam kilku uczniów mi odpadło, jako że uczniowie chcieli, a rodzice się na przykład nie zgadzali”,

  - „mama po prostu nie była na to gotowa i otwarta na to, że tutaj będziemy pracować się tych mocnych stronach, a nie na tych trudnościach i na tym, czym ta dziewczynka się tak jakby mierzy to mimo wszystko akurat tej mamy nie udało się przekonać.”.

- Czas i miejsce realizacji tutoringu. W każdej z prowadzonych rozmów podkreślana była rola czasu (i jego braku), ale także przestrzeni na realizację tutoringu (lub jej ciągłego poszukiwania), zapewniającej swobodę rozmowy, wolnej od hałasu. Wspominają o tym mi.n. następujący rozmówcy:
  - „bardzo ciężko robić to w trakcie przerw, ponieważ wiadomo jedna z przerw jest obiadowa. Jak jest lato, uczniowie na podwórko i chcą posiedzieć ze swoimi rówieśnikami?”,

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu” jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej”, w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- „Mi na przykład bardzo przeszkadza hałas, bo co prawda ja mam ustalone terminy spotkań z moimi tutkami, ale jak przyjdzie na innej przerwie, że tak powiem to przecież go nie wygonie, jak mam tą chwilę".

• Elastyczność. Relacja tutorska wymaga dostępności emocjonalnej, która przy wielu zadaniach, spoczywających na barkach tutorów, jest wyzwaniem. Wspomniał o tym jeden z tutorów:

- „idę na spotkanie z tutkiem po jakiejś tam emocjonującej lekcji czymś, co się wydarzyło, jeszcze gdzieś tam mi dzwoni to, co było wcześniej, a już przechodzę do jakiejś sprawy, którą mam z tutkiem.".

• Bycie pośrednikiem. Ukonstytuowanie się relacji tutorskiej, które bazuje na zaufaniu i poczuciu bezpieczeństwa podopiecznego sprawia, że tutor może być odbierany przez swoich tutorantów, jako rzecznik, osoba udzielająca wsparcia nie tylko podczas spotkań tutorskich. Zwraca na to uwagę jeden z badanych:

- „A jednak mi się wydaje jako tutorzy, że w tej chwili jesteśmy trochę takim, może nie pośrednikiem, to brzydko zabrzmi, ale taką osobą, do której podejdą i śmiało zapytają się, czy może Pani podejść do Pana tego, tamtego, zapytać się, poprosić o coś.".

- Konieczność zmiany roli, transformacji. W narracjach badanych pojawiał się wątek zdecydowanie będący wyzwaniem – stawania się tutorem, wypracowywania w sobie nowej roli. Proces ten prezentują następujące wypowiedzi:

- „Dla mnie łatwiej być nauczycielem, niż tutorem na ten moment, bo zawsze będąc nauczycielem jestem po tej stronie, że wiem więcej, niż młodzież i po to tak właściwie w szkole jestem. Po to, że mam powiedzieć więcej, niż reszta osób, znaczy młodzież, którą nauczam, a tutaj, no po raz pierwszy z taką sytuacją się spotkałam, gdzie staje jako partner, jako osoba do rozmowy, a nie ta osoba, która więcej wie i ma nauczać, więc z mojej perspektywy łatwiej mi jest nauczyć powiem szczerze, niż wchodzić w rolę takiego stricte tutora, gdzie mam nie nauczać tylko jakby wchodzić w interakcje takie trochę prywatne po części.",

- „ja sobie postawiłam takiego wewnętrznego krytyka. I duży ciężar, mam takie wrażenie, położyłam tego tutoringu na sobie i w momencie kiedy dziecko jakby nie inicjowało, albo były momenty ciszy na tym tutoringu, to ja wobec siebie miałam takie poczucie bezradności, że ja coś źle robię i że to tutoring powinien być bardziej swobodny i dopiero w momencie, kiedy na którychś tam zajęciach trochę tego ciężaru z siebie zdjęliśmy, przynajmniej ja, kolejny raz usłyszałam, że to jest normalne, że tak ma być to gdzieś to się zrobiło łatwiejsze i takie bardziej naturalne.",

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- „największym, dla mnie przynajmniej wyzwaniem, było przekroczenie tej takiej pewnej granicy rozmowy z uczniami w troszkę inny sposób (…) wyzwanie, żeby przekroczyć właśnie tą barierę, tą granicę, takiej bliskości, żeby ją troszeczkę przesunąć”.

- Warto, myśląc o transformacji nauczyciela-tutora, zauważyć też tutaj, że dotyka ona uczniów-podopiecznych, którzy rezonują na pojawiającą się zmianę. Bardzo dobrze obrazują to następujące wypowiedzi:

  - „Ja też mam taką dziewczynkę (…) i ja jako pedagog, znaczy wszyscy akurat próbowaliśmy dotrzeć do tej dziewczynki. Ona jest bardzo taka małomówna, bardzo spokojna, bardzo zamknięta w sobie i ja na to teraz patrząc to wcześniej mi było trudno, (…) bo ona nie mówiła nic. Ona tylko kiwała główką i więc ja mogłam wnioskować jakby tylko z jej miny, że jest dobrze i tak dalej. (…) A teraz w tej roli, kiedy po prostu się jakby przypadkiem spotkałyśmy i nie ma żadnego jakby takiego podtekstu rodzinnego czy po prostu, no to jest zupełnie inaczej. Ona się totalnie otworzyła. (…) i myślę, że to będzie jednym z takich największych sukcesów, bo ona po prostu cały czas mówi.”,

  - „na pierwszych spotkaniach często oni byli zadziwieni, że mają jakieś pozytywne cechy, że ja dostrzegam jakieś pozytywne cechy. Jeden z tutii mi nawet powiedział «Pani chyba żartuje, naprawdę, to ja to mój portret?». Poczucie akceptacji, że jest ktoś i to dorosły, który absolutnie ich akceptuje nawet w jakiś dziwactwach, o których opowiadają. Stawiają sobie wyzwania, kolejne niektóre naprawdę są niesamowite.”

2. Potrzeby związane z kontynuacją wdrożenia tutoringu:

- informowanie o tutoringu, rozprzestrzenianie wiedzy o tym, co dzieje się w szkole, również w kontekście ram kompetencji tutorów. . Myśląc o kontynuacji wdrożenia, badani zauważyli, że ważne jest to, aby naświetlać, używając odpowiedniej formy komunikacji otoczeniu (zwracając uwagę na język odbiorcy) to, co dzieje się w tym zakresie, by rozwiewać wątpliwości. Można to odczytać w następujących wypowiedziach:

  - „A jeżeli chodzi o takich naszych kolegów właśnie sceptyków, to najważniejsza rzecz, którą gdzieś tam nam też zarzucają często jak ja tak słyszę to, że «czy wy się nie boicie?, że nie jesteście psychologami; i żeby na pewno wiecie, że dziecku krzywdy nie zrobicie tak, czy jesteście pewni, że macie na tyle kompetencji, że właśnie no nie zrobicie nic złego, to pod tym kątem»”,

  - „gdyby pewnie był może jeszcze bardziej przystępnie albo językiem ucznia, językiem rodzica, opisany, to może wtedy rodzice wiedzieliby, że chcą porozmawiać ze swoim dzieckiem”.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu” jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej”, w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- Dzielenie się praktyką tutorską, np . podczas kursu, ale także organizowanie superwizji. W wypowiedziach badanych można było dostrzec zależność związaną z tym, że im dłuższe jest doświadczenie tutorskie, tym większa pojawia się potrzeba wsparcia, doświadczenia wspólnoty. Wspomina o tym jeden z tutorów:
  - „nasze spotkania, po prostu takie powiedzmy superwizyjne. Są tak przyjemne przez to, że musimy, nie musimy, nie wiem jak to nazwać, jednak się spotykać, żeby wymieniać się doświadczeniami. Jest to naprawdę bardzo przyjemne i mam wrażenie, że tak jeszcze większą jakąś tam więź zawiązaliśmy między sobą tutorami."

- Wskazanie formy przydzielania tutorów do uczniów[10] i danie możliwości uczestniczenia w tutoringu nie tylko wybranym osobom, bo jak zauważa jeden z badanych:
  - „(…) którzy być może wszyscy są pominięci, bo gdzieś tak nie są dostrzegani".

- Potrzeba „dotarcia" z tutoringiem do uczniów mniej wyróżniających się jest dostrzeżona też w innych wypowiedziach:
  - „Tak nie mówię, że tak (tutoring z – dop. autorzy) tymi co rozrabiają, biją się i tak dalej są agresywni, ale z każdym z takim wycofanym, smutnym dzieckiem. Gdzieś takim, który właśnie nie ma wsparcia w domu, a dzięki temu one, nawet patrząc się na obecnych naszych tych tutków jak się fajnie otwierają, jak stają się pewniejsze siebie. Jak łatwiej im funkcjonować w szkole i chcą chodzić do tej szkoły, bo niejednokrotnie one wcześniej nie chciały z różnych powodów. Tak można by było to rozszerzyć na większą ilość osób. I wydaje mi się, że no łatwiej by się też pracowało na lekcjach, po prostu z nimi, bo oni by czuli się zaopiekowani i wiedzieli, że jak coś, gdzieś jakiś wybuch mają w sobie to mogą polecieć do pana czy do pani i gdzieś to z siebie wyładować, żeby być lepszym tym uczniem."

- Wsłuchanie się w opinie uczniów o tutoringu. Kwestia ta, pozwalająca na włączenie uczniów w organizację wdrożenia została również poruszona, jako działanie brane pod uwagę w kontynuacji tutoringu. O wartości głosu ze strony uczniów wspomniał jeden z badanych:
  - „żeby oni pokazali ze swojej strony, ze swoich doświadczeń co oni pozytywneg i co dobrego tak jakby zauważyli z tej takiej współpracy? Bo to zazwyczaj my jako dorośli zachęcamy."

- Wynagrodzenie za pracę tutorską. Poświęcanie dodatkowego, istotnego czasu na pracę z podopiecznymi ma wiele wartości, z których bez wątpienia zdają sobie sprawę badani, jednak w prowadzonych rozmowach dostrzeżony został temat jego finansowania. W jednej z placówek

10 Można zauważyć, że podczas realizacji projektu, który wymagał rozpoczęcia praktyki tutorskiej z co najmniej 3 podopiecznymi, ci zazwyczaj byli wskazywani przez tutorów.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej NPZ Instytut Tutoringu Szkolnego Towarzystwo Edukacji Otwartej Patronat merytoryczny Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

dyrekcja je zorganizowała, co zostało zauważone przez badanych:

- „nam organ prowadzący dał te godziny to nie był problem".

- Natomiast w pozostałych wywiadach szukanie źródeł wynagrodzenia za pracę tutorów stało się bardzo ważnym punktem odniesienia. Badani sugerowali:
  - „żeby to nie wiem, weszło oficjalnie do szkół, bo gdyby to miało wejść oficjalnie do szkół, to my powinniśmy to jako mieć, powiedzmy nadgodzinę. Czy w tygodniu, jedną w tygodniu czy jakoś tak zaplanowaną w planie i płacone za to jako nadgodzinę i tak dalej i wtedy wydaje mi się, że byłby większy odzew i no inaczej by to odbierali, tak, a tu jest coś takiego «kolejną rzecz mam robić za darmo?», no ileż można tak? (…) gdyby to było tak oficjalnie, gdzieś tam w planie zaplanowane, że mamy jeden dzień w tygodniu, jedną godzinę w tygodniu przeznaczoną dla tutków i umawiamy się po prostu z którymkolwiek w tym czasie, ale mówię, mamy za to normalnie zapłacone. Byłoby inaczej, byłoby więcej nawet chętnych, otwartych osób do tego".

- Czas na konsultacje dla rodziców. W trakcie prowadzonych wywiadów tutorzy podejmowali się wymiany swoich opinii o współpracy z rodzicami i swojej roli osób, które wspierają ich w wychowaniu swoich dzieci, na co zwraca uwagę jeden z badanych:
  - „też mam wrażenie, że jesteśmy tutorami, trochę tych rodziców, jakby też ich nakierowujący, jak rozmawiać z własnymi dziećmi, jak gdzieś ustalić jakieś zasady, jakiś plan, jak jest dziecko".

- Szkolenie kolejnych tutorów w szkołach. Dla badanych rozwój tutoringu w szkole oznacza zaangażowanie w to kolejnych nauczycieli, którzy (co było podkreślone w każdym wywiadzie) przyglądają się pracy tutorskiej:
  - „większa ilość osób musiałaby być również przeszkolona tak, bo na ilość dzieci w naszej szkole to jest no naprawdę mało osób, żeby po prostu zająć się wszystkimi, którzy wymagają opieki".

- Ustalenie statusu ważności tutoringu w szkołach. Badani w rozmowach wskazywali na to, że dotychczasowe wdrożenie realizowane jest poprzez projekt, ale jego kontynuacja musiałaby być już związana z adekwatnym wskazaniem statusu tutoringu w szkołach, co wiązałoby się następnie z ustaleniem sposobów jego organizacji:
  - „też trzeba byłoby tak organizacyjnie ustalić czy tutoring jest priorytetem, czy nie. Jeżeli jest priorytetem, to tak to wszystko skonstruować, żeby ten tutoring po prostu był wydajny. Natomiast jeżeli go umieścimy gdzieś tam po ósmej lekcji, na ósmej, no to...".

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- Czas na tutoring. Ta kwestia wydaje się być kamieniem milowym organizacji tutoringu, na co wskazuje też powyższa wypowiedź. Dla wielu badanych kluczowym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie godziny tutorskiej w planie lekcji, najlepiej w trakcie zajęć, co spowodowałoby, że:

  .

  - „Nie byłoby już tej łapanki tak jak teraz się gdzieś tam łapiemy na korytarzach".

- Tutoring na lekcjach. W planowaniu kontynuacji wdrożenia wśród badanych zaistniał pomysł wprowadzenia elementów tutoringu na poszczególnych lekcjach przedmiotowych, z założeniem zmniejszenia limitu uczniów w klasie:
  - „Czy jest to geografia, matematyka polski, nieważne w małej liczbie osób, tak jak to jest w szkołach, nie wiem czy prywatnych czy wiejskich tam ma to po prostu inne przełożenie, bo klasy są małe i można nawet z grupą.. taką fajnie zgrać, dograć, że pracują na własnych emocjach na własnych zasobach, właśnie w czasie każdej lekcji. Gdyby te klasy były mniejsze, a nie 30 osób, w tym piątka z orzeczeniem, które zaburza tok całych lekcji wszystkiego, więc no... mówię w masowej szkole, to nie jest wcale takie proste.".

- Baza narzędzi do pracy tutora. Dostęp do dodatkowych narzędzi do pracy tutorskiej okazuje się także ważnym atutem kontynuacji, które to miałoby dodatkowo szansę na podtrzymywanie międzyszkolnej wspólnoty tutorów. Prosił o to jeden z badanych:
  - „Jakby państwo na przykład mogli więcej takich pomocy nam gdzieś podsyłać, bo to czasem bywa tak, że szukamy tematu. A tu i wtedy wyciągam z półki, bo bardzo fajnie państwo przysłali jakiś materiał, z którego mogę skorzystać i to by mi się bardzo przydało. Może będzie to brzydko z mojej strony, bo to właściwie państwo mi gotowca przyślą, ale no ja, moja wiedza na temat powiedzmy różnych takich zabaw, że jak z metod, dydaktyką, że tak powiem czy psychologią, jest bardzo ograniczona, a mi się wydaje, że to co państwo nam udostępniali trakcie szkoleń jest to bardziej profesjonalne niż to co znajdę w Internecie.".

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Wnioski i rekomendacje

Przedstawiona powyżej analiza zebranych danych wskazuje **na pozytywne przyjęcie programu „Tutoring szkolny – program pedagogiki dialogu”** w szkołach, zarówno wśród nauczycieli jak i uczniów, a także pozwala dostrzec owoce jego wdrożenia mimo ograniczonego czasu trwania projektu. Można zatem od razu zauważyć, że ten winien trwać dłużej, co też jest spełnieniem jednego z założeń samego tutoringu szkolnego[11]. Uzyskane dane mogą sugerować, że przeprowadzone wdrożenia miały znaczenie dla uczestniczących, gdyż nawet jeśli część uczniów uznała, że nie jest to potrzebna dla nich zmiana, to może być ona wartościowa dla innych. O pozytywnym przyjęciu i oddziaływaniu tutoringu szkolnego świadczyć może jeszcze jedna kwestia. Grupy respondentów (uczniów i nauczycieli) zostały podczas uzupełniania kwestionariuszy on-line poproszone o udzielenie odpowiedzi na pytanie pozwalające ustalić, czy są one gotowe na kontynuację stosowania tej formy pracy. Poniższy wykres ilustruje, że ta gotowość istnieje w znaczącym stopniu.

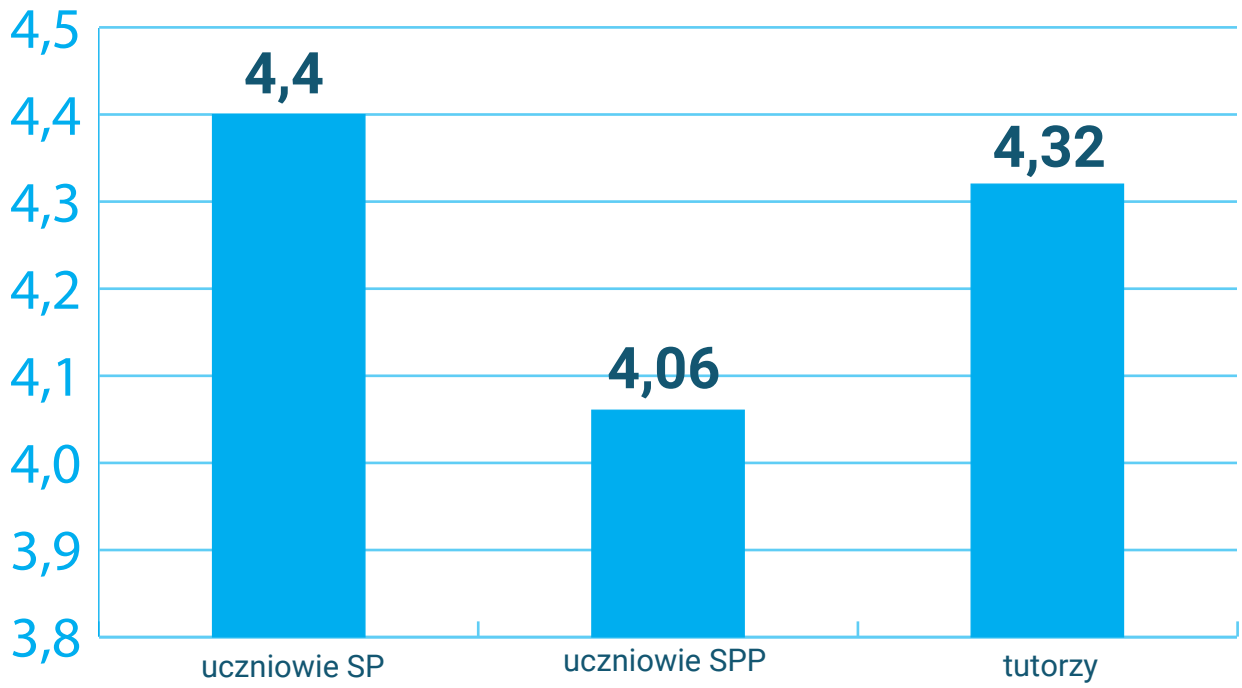

Wykres 2. Średnia chęć kontynuowania tutoringu wśród badanych (skala 1–5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 oznacza „zdecydowanie tak”. Źródło: oprac. własne.

11 K. Zwolska-Płusa, Wprowadzenie do tutoringu szkolnego (z pedagogiką dialogu w tle), [w:] P. Nita, (red.), Poradnik tutora szkolnego, Częstochowa 2018, s. 12.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu” jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej”, w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Warto zauważyć tutaj, że powyżej zaprezentowane dane ilustrują doświadczenia placówek będących na starcie wdrożenia. Jego kontynuacja, po zakończeniu projektu, wymaga jednak pogłębionej refleksji nad optymalnymi warunkami rozwoju tutoringu w szkołach. Stąd też ważną kwestią jest uwzględnienie poniższych wniosków i rekomendacji:

1. Doświadczenie relacji tutorskiej może okazać się katalizatorem zmiany, która jednak wymaga dodatkowego wsparcia ze strony innych specjalistów. Podopieczni tutorów są osobami mającymi niejednokrotnie znaczące deficyty poczucia bezpieczeństwa, które wynikają z ich dotychczasowych doświadczeń. Można to odkrywać w takich wypowiedziach tutorantów jak ta:

   - „tutoring jest mi potrzebny dla tego, że jest mi cieżko, bo nie mogę odnaleść siebie i nie daje sobie rady ,przez to, że w dziecinstwie byłam bita przez tatę i jednak, bardzo chciała bym miec taką rodzine jak inne dzieci....” (podopieczna tutora z VI klasy SP).

Biorąc to pod uwagę należy pamiętać, że tutoring szkolny nie jest terapią, ale odpowiednio przygotowany tutor, świadomy znaczenia relacji tutorskiej, jako czynnik chroniący, może odkrywać i wzmacniać potencjał podopiecznych znajdujących się w trudnych sytuacjach, ale też sam – co warto podkreślić – potrzebuje wsparcia, choćby w postaci **superwizji** czy **konsultacji**. Jak zauważa bowiem jeden z tutorów: „to co mnie zadziwia, chyba do tej pory to to, że te dzieci mają taki deficyt uwagi ze strony rodziny, bliskich, albo w ogóle różnych osób i my troszeczkę jesteśmy w stanie im tej uwagi dać i to już jest wartością”.

2. Ponieważ badania sugerują bardzo szeroki zakres dostrzegalnych przez podopiecznych korzyści płynących z tutoringu, warto zwracać uwagę na to, że uczniowie w różnym stopniu są gotowi na zaangażowanie się w taką formę pracy, ale widzą, że jest ona w szkołach bardzo potrzebna. Warto zatem w procesie implementacji tutoringu zwiększać stopniowo możliwość dostępu do niego coraz to nowym uczniom, być może zakładając różną formę ich zaangażowania od obowiązkowej (która daje szansę na doświadczenie tej zmiany) po dobrowolną (pozwalającą na jej kontynuację przez chętnych uczniów).

3. W badanych placówkach znacząca liczba tutorów jest zatrudniona także w innych szkołach/przedszkolach, czy w innych rolach (co oczywiście stanowi wyzwanie dla samej organizacji tutoringu z uwagi na ich mniejszą dostępność). Warto jednak zauważyć, że kompetencje zdobywane w projekcie mogą być przenoszone także w inne miejsca, co z pewnością okazało się wartością dodaną tego działania. Słychać to w następujących głosach:

   - „I też robię to (tutoring – dop. autorzy) w przedszkolu, więc mam trochę takiego przedziału wiekowego do obserwacji. (…) Natomiast u przedszkolaków, oni bardzo

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu” jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej”, w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

na to czekają. Ja sobie stworzyłam taką małą grupę czteroosobową i tutaj dzieciaki widzą…, fajnie się otwierają, (…) oni widzą, że są sprawczy w pewnych rzeczach i to jest takie coś, co daje motor, żeby to ciągnąć, żeby im pokazywać i to jest coś, czego nikt im chyba nie zaproponował w okresie przedszkolnym",

- „pracujemy na zajęciach rewalidacyjnych, więc mamy możliwość wypróbowania wszystkiego, co dostaliśmy na kursie z naszymi uczniami. I to na pewno efekt świeżości".

4. Dodatkowym, wartym uwzględnienia atutem wdrożenia, jest zmiana jakościowa relacji w grupie tutorów, ale także w grupie podopiecznych. Tutoring stwarza okazję do **integracji** tych grup wokół tego doświadczenia, co może mieć szczególnie ważne rozwojowe znaczenie dla młodzieży. Zauważa się to w następujących przykładowych wypowiedziach:

- „dobrym jest to, że wzmacniamy ich (uczniów – dop. autorzy) w dążeniach do tworzenia relacji, bo to jest na bardzo.., że tak powiem bardzo zagrożona sfera ich życia",
- „Ta grupa jakby moich podopiecznych też się jakoś związała ze sobą, (…) jednak czują tą jakąś nić porozumienia, bo wiedzą, że jakby ja jestem wspólna dla nich, tak? Więc to też ich jakby łączy".

5. Pojawianie się coraz **większej liczby uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego** powoduje, że w odróżnieniu od ewaluowanych wcześniej wdrożeń tutoringu[12], coraz to większa grupa dzieci i młodzieży ma doświadczenia pracy indywidualnej podczas np. rewalidacji. To różnicuje grupy uczniów i powinno być uwzględniane w działaniach szkoleniowych i wdrożeniowych. Zwraca na to uwagę jeden z tutorów:

- „w moim przypadku miałam uczniów, z którymi pracuje na rewalidacji, którzy mają 2 godziny, jakby dodatkowo ze mną i dziewczynka, która takich zajęć nie ma i to też widać, że w momencie, kiedy te dzieci już mają ten czas 1 x 1 z nauczycielem czy 2 x 1, to oni tego tutoringu, aż tak jakby nie chłoną, a dzieci, które, które takich zajęć nie mają, właśnie one najbardziej go potrzebują."

6. Istotną kwestią dla tutorów pozostaje ukonstytuowanie się tutoringu szkolnego w szkołach w odniesieniu do m.in.: statusu tej formy pracy, ustalonego czasu i przestrzeni na jego realizację oraz wynagrodzenie za przepracowane z podopiecznym godziny[13].

12 Por. A. Sarnat-Ciastko, D. Gębuś, Z. Zalewski, Wychować człowieka mądrego. Raport końcowy z badań ewaluacyjnych ogólnopolskiego projektu wdrażania tutoringu szkolnego, Częstochowa 2018.

13 Pot. tamże oraz https://instytuttutoringuszkolnego.pl/raport-jaki-jest-tutoring-2023-24/, dostęp on-line 19.12.2025.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej NPZ Instytut Tutoringu Szkolnego Towarzystwo Edukacji Otwartej Patronat merytoryczny Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

7. Badania potwierdziły, że aby móc budować relację tutorską, która prowadzi do otwartości i swobody wyrażającej się w poczuciu humoru, należy **poświęcić jej czas** i umożliwić to, aby harmonogramie tutoringu pojawiło się **jak najwięcej spotkań tutorskich**.

Wdrażanie tutoringu przez szkoły w opinii większości badanych osób okazało się doświadczeniem potrzebnym i oczekiwanym. W narracjach tutorów, którzy mieli okazję wypowiedzieć się podczas wywiadów fokusowych, uczniowie szukają kontaktu z tutorem, troszczą się o to, aby był on ciągły, zabiegają o spotkania i mają dużą uważność na obowiązujący ich harmonogram spotkań. Ta potrzeba dla wielu tutorów jest zaskakująca o czym świadczą poniższe wypowiedzi:

- „No są skupione dzieci nad tym i efekt jest, są zadowolone, chodzą uśmiechnięte i po prostu aż nie mogą się doczekać, żeby o tym opowiedzieć",
- „Moja tutka na przykład (…) po prostu chce się spotykać praktycznie co tydzień. Wstaje, przychodzi na siódmą rano i później dopiero idzie do szkoły",
- „Ja mam w tym roku dużo godzin i po prostu nie mam fizycznie czasu, żeby różne rzeczy tutaj wcisnąć do kalendarza, a tu jeszcze tutoring. Ale oni są tak niecierpliwi, tak chcą się spotykać z nami, że wymuszają po prostu te spotkania i nie da się gdzieś tam uniknąć, nie da się za daleko przesunąć, pilnują tego, tak że taka lepsza organizacja na pewno, odpowiedzialność to, czego mnie też tutoring nauczył".

Warto zauważyć, że ostatnia cytowana wypowiedź wskazuje na to, że tutoring rozwija tutorów, motywując ich do podnoszenia kompetencji także z zakresu organizacji czasu. Z drugiej strony taka intensywność potrzeby kontaktu ze strony podopiecznych wydaje się być bardzo ważnym wskaźnikiem ich satysfakcji z udziału w tutoringu, mimo możliwego oporu przed przystąpieniem do jego realizacji wynikającego np. z narzucenia im tutora. To wszystko sprawia, że mimo wyzwań organizacyjnych są tutorzy, którzy wykazują potrzebę indywidualnej kontynuacji procesu tutorskiego z podopiecznymi, mimo braku odgórnych rozwiązań:

- „Ja na przykład skończyłam już te swoje tutoringi, miałam trójkę uczniów, z którymi pracowałam po 45 minut, a jedna dziewczynka, z którą pracowałam podczas przerw, czyli to właściwie było 20/25 minut. I tutaj te tutoringi kontynuuje, bo mam takie poczucie, że właściwie nawiązaliśmy relacje, no i teraz ciężko by było to zerwać.".

Tutoring okazuje się być wspólną korzyścią, pozwala „przewertować myślenie", ale przede wszystkim sprawia, że szkoła może stawać się dla uczniów **miejscem zapewniającym poczucie bezpieczeństwa, dbającym o ich dobrostan**. Obecność zaangażowanego w szkole dorosłego – tutora jest dla uczniów ważnym czynnikiem chroniącym. Podkreślają to następujące wypowiedzi:

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

- „Poprzez budowanie relacji opartej na zaufaniu i szacunku, tutoring wspiera rozwój umiejętności interpersonalnych, takich jak komunikacja, empatia czy współpraca. Uczniowie uczą się także samodzielności, odpowiedzialności oraz efektywnego zarządzania swoim czasem.” (III klasa SPP),

- „jeżeli chodzi o tych podopiecznych, (…) to jest dla nich taka bezpieczna przestrzeń. Ja to tak widzę, że oni się tak przy nas czują właśnie… że to jest takie miejsce, gdzie mogą zadać każde pytanie, że nikt ich nie oceni, nie wstydzą się z nami też, jakby rozmawiać, nie wstydzą się jakieś swoje niewiedzy, na przykład. I też, no właśnie doceniają, że tak myślę, że te zajęcia są tak pod nich, tak zwane «szyte na miarę» może trochę, że jednak skupiamy się właśnie na nich, rozmawiamy o ich tutaj problemach, celach jakichś tutaj właśnie. Staramy się ich zrozumieć przede wszystkim (…) często się zdarza, że mówią właśnie, że pierwszy raz czują, że coś potrafią, albo że coś zrobili dobrze, albo że właśnie coś się fajnego zadziało czy poszli w dobrym kierunku. To jest takie pozytywne, że te spotkania są takie bardziej spokojne, takie właśnie bardziej ludzkie”.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu” jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej”, w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
NPZ Narodowy Program Zdrowia
Instytut Tutoringu Szkolnego
Towarzystwo Edukacji Otwartej
Patronat merytoryczny
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Bibliografia:

1. Buszman K., Przybyła-Basista H., (2017)Polska adaptacja Wielowymiarowej Skali Spostrzegania Wsparcia Społecznego, Polskie Forum Psychologiczne, 22 (4), s. 581–599
2. https://www.psykiatri-regionh.dk/who-5/Documents/WHO5_Polish.pdf, dostęp on-line 16.12.2025.
3. https://instytuttutoringuszkolnego.pl/raport-jaki-jest-tutoring-2023-24/, dostęp on-line 19.12.2025.
4. Łaguna, M., Lachowicz-Tabaczek, K. i Dzwonkowska, I. (2007). Skala Samooceny SES Morrisa Rosenberga - polska adaptacja metody. Psychologia Społeczna, 2, 164–176.
5. Ogińska-Bulik, N., i Juczyński, Z. (2011). Prężność u dzieci i młodzieży: charakterystyka i pomiar – polska skala SPP -18. Polskie Forum Psychologiczne, XVI(1), 7–28.
6. Sarnat-Ciastko A., Gębuś D., Zalewski Z. (2018), Wychować człowieka mądrego. Raport końcowy z badań ewaluacyjnych ogólnopolskiego projektu wdrażania tutoringu szkolnego, Częstochowa: Wydawnictwo UJD.
7. Woynarowska, B. i Woynarowska-Sołdan (red.) (2019). *Szkoła Promująca Zdrowie. Podręcznik dla szkół i osób wspierających ich działania.* Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
8. Zwolska-Płusa K. (2018), *Wprowadzenie do tutoringu szkolnego (z pedagogiką dialogu w tle)*, [w:] Nita P., (red.), *Poradnik tutora szkolnego*, Częstochowa: Wydawnictwo UJD.

Projekt „TUTORING SZKOLNY – program pedagogiki dialogu" jest realizacją zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Zobacz emocje – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej", w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

Projekt finansowany jest ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

NPZ Narodowy Program Zdrowia

Instytut Tutoringu Szkolnego

Towarzystwo Edukacji Otwartej

Patronat merytoryczny

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie